

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

**ІЗ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ І НАУКИ»
підготовки здобувачив другого (магістерського) рівня вищої освіти
для усіх спеціальностей**

Укладачі:

доц., к.ф.н. Скиртач В.М.
доц., к.ф.н. Алієва О.Г.
доц., к.ф.н. Дьяковська Г.О.
доц., к.ф.н. Мартинов Р.С.

Слов'янськ – 2020 р.

УДК 378.016:[1:37+16](072)
М54

Методичні вказівки до практичних занять із навчальної дисципліни «Філософія освіти і науки» розглянуті і схвалені на засіданні кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін від 28.08.2020р.

Рекомендовано до впровадження
вченою радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

Рецензенти:

Зубарева О.Г., канд.філософських наук, доцент кафедри музики та хореографії ДВНЗ»ДДПУ»

Степанов В.В. ., канд.філософських наук, доцент кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін

М54 **Методичні вказівки до практичних занять із навчальної дисципліни «Філософія освіти і науки»** підготовки студентів магістерського рівня вищої освіти для усіх спеціальностей / **Укл.:** Скиртач В.М., Алієва О.Г., Дьяковська Г.О., Мартинов Р.С.

Методичні вказівки до практичних занять із навчальної дисципліни «Філософія освіти і науки» складені відповідно до освітньо-професійних програм та навчальних планів підготовки студентів вищої освіти магістр для усіх спеціальностей.

Методичні вказівки до практичних занять із навчальної дисципліни «Філософія освіти і науки» надають можливості магістранту поглиблено засвоїти основні фундаментальні поняття філософії освіти і науки, специфіку науково-філософського осмислення дійсності, освоїти базові вміння використовувати набуті знання для подальшого розвитку творчого мислення та організації наукової діяльності для забезпечення професійної соціалізації як дослідників.

ПЕРЕДМОВА

Мета курсу полягає у тому, щоб допомогти студентам зорієнтуватися в основних умовах формування та розвитку філософського знання від його зародження і до нашого часу, специфіці відображення філософією сутності та характеристик природи, суспільства та людського мислення, основних проблемах людського життя, зміни ціннісних орієнтацій, соціально-політичних позицій, засвоїти методи і форми теоретичної думки минулого і нашого часу, оволодіти категоріальним апаратом на основі відповідної джерельної бази. Студенти повинні вміти формувати та обґрунтовувати власну позицію, застосовувати отримані знання при аналізі проблем сучасності. Саме такі завдання поставили перед кредитно-модульною системою, яка виступає комплексом цілеспрямованих педагогічних засобів впливу на процес світоглядного розвитку студентів. Основною її метою є оволодіння студентами основами необхідних знань та практичних навичок по їх застосуванню для формування світоглядної культури майбутніх спеціалістів. При переході на нові стандарти у системі освіти потребує вдосконалення і система поточного та підсумкового контролю знань студентів. Для цього студентам пропонується перевірити рівень засвоєння матеріалу шляхом виконання завдань для самоперевірки та на основі модульного контролю, який являє собою ряд питань (в тому числі й тестових), згідно змісту навчальної дисципліни «Філософія освіти і науки». Пропоноване методичне видання спрямоване на активізацію самостійної роботи студентів, зокрема, на їх самостійне опрацювання спеціальної літератури. Питання побудовані у відповідності із лекційним курсом та тематикою і планами семінарських занять, що дозволяє створити цілісне сприйняття предмета. Зміст дисципліни «Філософія освіти і науки» реалізується в процесі вивчення трьох блоків: теоретичного, практичного та самостійної роботи. Теоретичний блок передбачає засвоєння теоретичних знань: предмет і завдання філософії освіти і науки, їх основні терміни, поняття, концепції, дискусійні проблеми; суспільні явища, процеси, події, аналіз та узагальнення фактів. Практичний блок включає оволодіння навичками і

методами наукової полеміки, культури мислення; вміння аргументовано, і переконливо висловлювати свою точку зору; підготовка реферативних повідомлень, наукових доповідей і есе з актуальних філософських проблем. Самостійна робота передбачає вміння працювати з різноманітними джерелами, словниками; здійснювати пошук інформації з відповідної філософської проблематики; систематизувати матеріал; робити самостійний аналіз і узагальнення. Робота студентів проводиться згідно з планами лекцій, семінарських занять, запитань та завдань до самостійної роботи.

Загальні методичні рекомендації та вказівки до вивчення при проведенні практичних занять з дисципліни «Філософія освіти і науки»

Практичне заняття є однією з найважливіших форм навчального заняття у вищому навчальному закладі, яке проводиться у формі дискусії навколо попередньо визначеної теми, до якої бакалаври готують тези виступів на підставі індивідуально виконаного завдання. Практичні заняття проводяться з основних тем навчальної програми, і вони є ефективною формою закріплення теоретичних знань, отриманих на лекціях і під час самостійної роботи з навчальною і науковою літературою.

Головна мета практичних занять — опанування магістрантами навчальної дисципліни, забезпечення глибокого і всебічного аналізу та колективного обговорення основних проблем курсу, навчання їх елементам творчого застосування отриманих знань на практиці.

Основними завданнями практичних занять є:

- оволодіння науковим апаратом, навичками усного і письмового викладання навчального матеріалу;
- закріплення у бакалаврів теоретичних знань;
- залучення їх до науки, наукових досліджень;
- прищеплення їм навичок творчого мислення, самостійного формулювання та висловлювання власних думок, а також захисту висунутих наукових положень та висновків;

•формування у них логічно послідовного світогляду, здатності пов'язувати загальнотеоретичні положення з вимогами повсякденної практики мислення.

Види проведення практичних занять можуть бути різноманітними. Вони залежать від змісту і особливостей теми, складу магістрантів. Найбільш поширеними видами практичних занять з філософії освіти і науки є: відповіді на питання, розгорнута бесіда, виступи з рефератами, презентаціями, есе, доповідями, інтерактивна дискусія, круглий стіл тощо.

Треба пам'ятати, що якість практичних занять перш за все залежить від підготовки магістрантів до них, тому при підготовці до практичних занять кожен бакалавр повинен уважно ознайомитися з планом, який відображає зміст чергової теми заняття; прочитати і продумати свої лекційні записи, які відносяться до теми практичного заняття; вивчити чи законспектувати рекомендовану літературу; скористатися при потребі консультацією викладача; скласти розгорнутий план, тези чи конспект виступу з усіх питань теми заняття.

Магістрантам необхідно відвідувати кожне практичне заняття. Пропуск позбавляє студента можливості усвідомити, закріпити та отримати цілісне уявлення по тій чи іншій темі. Крім того, це створює значні труднощі при підготовці до підсумкового модульного контролю.

Проведення практичного заняття.

1) більшість практичних занять проводиться у формі інтерактивної дискусії, під час якої викладач здійснює поточний контроль якості знань студентів, перевіряє виконання їх завдань самостійної роботи;

2) практичне заняття починається вступним словом викладача, в якому він розкриває значення теми і цілі заняття, форми і методи його проведення;

3) магістрант, розкриваючи зміст того чи іншого питання теми практичного заняття повинен пов'язувати матеріал з актуальними проблемами сучасності;

4) кожному студенту необхідно постійно вдосконалювати навички володіння правильного вживання фахових понять і термінів. Систематичні виступи на практичних заняттях сприяють поповненню словарного запасу, а також вмінню лаконічно і точно висловлювати свої думки;

5) магістранти повинні уважно слухати виступи своїх одногрупників і оцінювати наскільки глибоко розкрите питання. Це дає можливість кожному присутньому на практичних заняттях висловити свою точку зору та подолати прогалини, які мали місце у відповіді. Активна участь на практичних заняттях прищеплює навички участі у дискусії, аналізу різних точок зору, вміння відстоювати власну позицію;

6) після закінчення виступу студента відбувається обговорення проблеми. При цьому викладач не тільки направляє обговорення на розкриття вузлових питань, але і дає змогу виступити усім учасникам заняття;

7) завершується практичне заняття заключним словом викладача, в якому підсумовується робота групи, аналізується ступінь розкриття теми, оцінюються всі форми участі магістрантів та нараховуються рейтингові бали, а також дається завдання на наступне заняття.

Протягом практичного заняття магістрант може в достатньому обсязі засвоїти і успішно реалізувати конкретні знання, вміння, навички та компетенції в своїй практичній діяльності при виконанні наступних умов:

1) систематична робота на навчальних заняттях під керівництвом викладача і самостійна робота по закріпленню отриманих знань і навичок;

2) сумлінне виконання завдань викладача на практичних заняттях;

3) з'ясування і уточнення окремих передумов, умовиводів і висновків, що містяться в навчальному курсі;

4) зіставлення точок зору різних авторів по проблемам навчального курсу; виявлення неточностей і некоректного викладу матеріалу в періодичної та спеціальної літератури;

5) періодичне ознайомлення з останніми теоретичними досягненнями в

області філософії освіти і науки;

6) проведення власних наукових і практичних досліджень по одній або декільком актуальним проблемам з філософії освіти і науки;

7) розробка пропозицій викладачеві в частині доопрацювання та вдосконалення навчального курсу;

8) підготовка наукових статей для опублікування в періодичних виданнях, виступ на науково - практичних конференціях, участь в роботі студентських наукових гуртків, круглих столів і диспутах з проблем філософії освіти і науки.

Протягом проведення практичних занять із навчальної дисципліни «Філософія освіти і науки» магістранти повинні вивчити рекомендовану літературу.

Тема заняття 1: Освіта як соціокультурний феномен.

Мета вивчення: Проаналізувати освіту як впливовий соціокультурний феномен, сформуванати розуміння соціокультурних контекстів освіти.

Обсяг навчального часу: 2 год.

План заняття:

1. Соціальна сутність освіти.
2. Освіта у взаємодії з іншими соціальними інститутами суспільства.
3. Освіта як педагогічний процес.

Література

1. Андрущенко В. Світанок Європи: Проблеми формування нового учителя для об'єднаної Європи ХХІ століття / В. Андрущенко. – 3-тє вид. – Київ : Знання України, 2015. – 1099 с.
2. Базалук О. Філософія освіти / О. Базалук, Н. Юхименко. – Київ : Кондор, 2010. – 164 с.
3. Николаева Л. Философия образования. Часть I. Учебное пособие / Л. Николаева. – Москва, 2014. – 228 с.
4. Філософія, логіка, філософія освіти. Кредитно-модульний курс [текст]: навч. посіб. / За ред. Р.О.Додонова, Л.І.Мозгового. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 512 с.
6. Філософія освіти : навчальний посібник / за наук. ред. академіка В. П. Андрущенка [та ін.]. – Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. – 342 с.

Фуко

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Усвідомлювати соціальну сутність і функції освіти.
2. Вміти характеризувати місце освіти в суспільстві.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Розкрийте значення поняття «освіта».
2. Визначте основні причини появи філософії освіти.
3. Назвіть основні функції освіти.
4. Проаналізуйте роль освіти в доіндустріальному, індустріальному і постіндустріальному суспільстві.
5. Проаналізуйте сутність революції в освіті та її наслідки.
6. Що має суттєве значення в процесі освіти та виховання людей?

Теми рефератів:

- a. Освіта і тенденції суспільного розвитку.
- b. Освіта і освіченість: моделі реальності.
- c. Масове суспільство і масова освіта.
- d. Проблема дегуманізації освіти. Технологізація освіти.
- e. Дистанційна освіта та її особливості.
- f. Криза освіти та освітнє реформування.

- g. Гуманізація та гуманітаризація освіти.
- h. Традиційна й альтернативна освіта.
- i. «Школа повинна вчити мислити» Е.Ільєнков.
- j. Сучасні стратегії розвитку світової освіти та освіти в Україні.

Тема заняття: Феномен освіти в історико-філософському дискурсі

Мета вивчення: Розуміти розвиток філософсько-педагогічної думки від античності до XXI ст. та її вплив на процес трансформацій освітніх практик

Обсяг навчального часу: 2 год.

План заняття:

1. Осмислення освіти в історико-філософській думці Стародавнього світу
2. Філософсько-педагогічні ідеї від Середньовіччя до Просвіторництва
3. Освітні ідеї в класичній і некласичній філософії
4. Освіта в парадигмі вітчизняної дійсності і філософії

Література

1. Бичко А. Національні аспекти філософської освіти в Україні / Філософія освіти: Науковий часопис. – 2005. – № 1. – С.210-229.
2. Дьюї Д. Демократия и образование / Пер. с англ. — Москва: Педагогика-пресс, 2000. – с.280. <http://concepture.club/post/obrazovanie/teorii-shkoly-buduschego-pragmatischekij-proekt-obrazovanija-dzhona-djui>
3. Локк Дж. Мысли о воспитании // Локк Дж. Сочинения в трех томах : Т. 3. – Москва : Мысль, 1988. – С. 407-607.
4. Попович М. Григорій Сковорода: філософія свободи / М. Попович. – Київ: Майстерня Білецьких, 2007. – 256 с.
5. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. Т. 1 / К. Поппер ; перекл. з англ. О. Коваленка. – Київ : Основи, 1994. – 444 с.
6. Софісти і Сократ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://allfilosof.ru/istoria-filosofii/23/249-sofisti-i-sokrat>
7. Філософія, логіка, філософія освіти. Кредитно-модульний курс [текст]: навч. посіб. / За ред. Р.О.Додонова, Л.І.Мозгового. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 512 с.
8. Шабанова Ю. О. Сутність і принципи гуманної педагогіки вищої школи [Електронний ресурс] / Ю. О. Шабанова, А. О. Осіпов. – Режим доступу : // duan.edu.ua/10148.pdf

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Розуміти феномен освіти в історико-філософському дискурсі.
2. Розрізнити теорію і практичні наслідки освітніх ідей класичної і некласичної філософії.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Охарактеризуйте освітні ідеї у філософських вченнях мислителів Античності.
2. Філософська і педагогічна схоластика.

3. Гуманізм епохи Відродження як альтернатива середньовічній схоластики.
4. Ідеал людини і справедливого суспільства у філософсько-освітній думці епохи Нового часу й Просвітництва.
5. Освітні ідеї в некласичній філософії.

Теми рефератів:

- к. Фрейдизм, психоаналітична теорія стадій розвитку людини і філософія освіти.
- л. Структура особистості та теорія зрілості К. Юнга.
- м. Практична значущість ідей Е. Еріксона для розвитку освіти.
- н. Значення Вальдорфської педагогіки як теорії виховання та навчання людини майбутнього.
- о. Школа М. Монтесорі.
- р. Філософське осмислення освітньої практики А.С.Макаренка.
- q. Епоха постіндустріалізму та стратегії розвитку освіти.
- г. Неопрагматизм, екзистенціалізм, постмодернізм та їхні моделі освіти людини.

Тема заняття: Феномен особистості і філософське осмислення можливостей освіти.

Мета вивчення: Розуміти сутність особистості, її екзистенціали, межі та можливості освіти у формуванні особистості.

Обсяг навчального часу: 2 год.

План заняття:

1. Співвідношення в людині природного і соціального. Фактори розвитку особистості.
2. Предметно-практична діяльність як засіб спеціальної педагогічної корекції.

Література

1. Ильенков Э.В. Школа должна учить мыслить! <http://caute.tk/ilyenkov/texts/sch/schola.html>
2. Ильенков Э.В. Философия и культура. М.: Политиздат, 1991. — 464 с.
3. Кримський С. Б. Запити філософських смислів / С. Б. Кримський; Під сигнатурою Софії. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008, 718 с. – С. 444 – 717.
4. Мещеряков А.И. Слепоглухонемые дети. Развитие психики в процессе формирования поведения . — М.: "Педагогика", 1974 –274 с.
5. Філософія, логіка, філософія освіти. Кредитно-модульний курс [текст]: навч. посіб. / За ред. Р.О.Додонова, Л.І.Мозгового. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 512 с.

6. Наука и образование: современные трансформации: Монография / Ин-т философии им. Г.С.Сковороды НАН Украины. – К.: Изд. ПАРАПАН, 2008. – 328с.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Розуміти освіту як важливу соціокультурну детермінанту становлення особистості.
2. Аналізувати особливості становлення особистості на різних етапах онтогенезу.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Чи можливо формування у процесі освіти розвинутого інтелекту, чуттєвості та волі? Відповідь обґрунтуйте.
2. Поясніть, у чому полягає сутність людини?
3. Яке співвідношення в людині природного і соціального?
4. Як формується особистість?

Теми рефератів:

1. Е.Ільєнков про соціальну детермінованість формування людини.
2. Формування особистості як практичне завдання освіти і проблема уніфікації в системі освіти.
3. Сучасні філософські теорії особистості та педагогіка.
4. Роль освіти в процесах соціалізації особистості.
5. Теорія когнітивного розвитку Ж. Піаже: роль соціального середовища в інтелектуальному розвитку.
6. Соціально-історична теорія когнітивного розвитку Л. Виготського.
7. Місце творчості у сучасних філософсько-освітніх концепціях.

Тема заняття: Наука як соціокультурний феномен.

Мета вивчення: Розуміти науку як складний суперечливий феномен, аналізувати її як специфічний тип знання, як особливу пізнавальну діяльність та структурний соціальний інститут.

Обсяг навчального часу: 2 год.

План заняття:

1. **Поняття і визначення науки. Багатоаспектність феномена науки.**
2. **Наука як соціальний інститут**

Література:

1. Добронравова І.С. Новітня філософія науки [Підручник для студ. філос. ф-тів ун-тів і аспірантів (для складання канд. іспиту з філософії та філософії науки)] / І.С. Добронравова, Т.М. Білоус, О.В. Комар. – К. : Логос, 2009. – 244с.
2. Марчук М. Ціннісні потенції знання. — Чернівці: “Рута”, 2001. —318 с.

3. Основи методології та організації наукових досліджень: навчальний посібник для студентів, курсантів, аспірантів, ад'юнтів / За ред. А.Є. Конверського. – К.: «Центр учбової літератури», – 2010. – 352 с.
4. Петрушенко В. Епістемологія як філософська теорія знання. – Львів, 2000. – 296 с.
5. Петрушенко В.Л. Філософія і методологія науки. – Львів, 2016. – 184 с
6. Степин В. С. Теоретическое знание / В.С. Степин. М.: Прогресс–Традиция, 2000. – 744 с.
7. Філософія науки [Конспект лекцій для аспірантів, пошукачів та магістрів] / Національний технічний ун-т України "Київський політехнічний ін-т" / В.М. Пронський, С.М. Комунаров (уклад.). – К., 1997. – 200с.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Розуміти багатоаспектність феномена науки, її як специфічний тип знання та особливу пізнавальну діяльність
2. Характеризувати науку як соціальний інститут та вміти аналізувати його основні структурні елементи.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Наука та суспільство.
2. Специфіка відносин, цінностей і норм поведінки характерних для даного соціального інституту.
3. Філософські образи науки та її методів.
4. Наука як особлива форма духовної діяльності і феномен культури.
5. Функції науки у житті суспільства.

Теми рефератів:

1. Цінність наукових знань.
2. Специфіка наукового, філософського та естетичного освоєння світу.
3. Особливості сучасного етапу розвитку науки.
4. «Етос науки».
5. Моральні імперативи науки.
6. Моральні проблеми наукового дослідження та етичні засади сучасної науки.

Тема заняття: Виникнення науки і закономірності її розвитку

Мета вивчення: Формувати уявлення про розвиток науки як неперервний процес накопичення і ускладнення фактів, понять, істин, теорій, методів та ін. Знати особливості історичних етапів науки, роль та значення наукових революцій у їх формуванні. Визначати моделі та закономірності

наукового знання.

Обсяг навчального часу: 2 год.

План заняття:

1. Основні етапи розвитку науки, роль та значення наукових революцій у їх формуванні.
2. Особливості класичної, некласичної та постнекласичної науки.

Література:

1. Добронравова І.С. Новітня філософія науки [Підручник для студ. філос. ф-тів ун-тів і аспірантів (для складання канд. іспиту з філософії та філософії науки)] / І.С. Добронравова, Т.М. Білоус, О.В. Комар. – К. : Логос, 2009. – 244с.
2. *Лакатос І. Історія науки и её рациональные реконструкции / Методология исследовательских программ / Лакатос И. - М.: Ермак, 2003, 275 с.*
3. Марчук М. Ціннісні потенції знання. — Чернівці: “Рута”, 2001. —318 с.
4. Основи методології та організації наукових досліджень: навчальний посібник для студентів, курсантів, аспірантів, ад’юнтів / За ред. А.Є. Конверського. – К.: «Центр учбової літератури», – 2010. – 352 с.
5. Петрушенко В. Епістемологія як філософська теорія знання. – Львів, 2000. – 296 с.
6. Петрушенко В.Л. Філософія і методологія науки. – Львів, 2016. – 184 с
7. Степин В. С. Теоретическое знание / В.С. Степин. М.: Прогресс–Традиция, 2000. – 744 с.
8. Філософія науки [Конспект лекцій для аспірантів, пошукачів та магістрів] / Національний технічний ун-т України "Київський політехнічний ін-т" / В.М. Пронський, С.М. Комунаров (уклад.). – К., 1997. – 200с.
9. Уайтхед А. Н. Избранные работы по философии / Пер. с англ. Общ. ред. и вступ. ст. М. А. Кисселя. — М.: Прогресс, 1990.- 720 с.
10. Фейерабенд П. Против методологического принуждения // Фейерабенд П. Избр. труды по методологии науки: Переводы с англ. и нем. / Общ. ред. и авт. вступ. ст. И.С. Нарский. – М.: Прогресс, 1986. – с. 125 – 467.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Знати основні історичні етапи розвитку науки.
2. Розуміти закономірності розвитку науки.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Особливості класичної науки.
2. Особливості некласичної науки.
3. Особливості постнекласичної науки.
4. Значення наукових революцій.

Теми рефератів:

1. Філософія і наука: історичні форми взаємин.
2. Основні моделі розвитку наукового знання.

3. генеза науки в Україні.
4. Проблеми історичного та сучасного розвитку української науки.

Тема заняття: Наукове пізнання.

Мета вивчення: Вміти аналізувати науку як специфічне знання, розрізняти критерії наукового знання, характеризувати функції наукового знання: описування, пояснення, розуміння, передбачення. Характеризувати та розрізняти за критеріями рівні наукового знання. Розрізняти і характеризувати основні форми наукового пізнання.

Обсяг навчального часу: 2 год.

План заняття:

1. Наукове знання, його структура, функції та особливості.
2. Рівні наукового знання.
3. Основи, принципи, закони, категорії, ідеї, теорії як складові елементи логічної структури науки.
4. Форми наукового пізнання: проблема, факт, ідея, гіпотеза, теорія.

Література:

1. Добронравова І.С. Новітня філософія науки [Підручник для студ. філос. ф-тів ун-тів і аспірантів (для складання канд. іспиту з філософії та філософії науки)] / І.С. Добронравова, Т.М. Білоус, О.В. Комар. – К. : Логос, 2009. – 244с.
2. Марчук М. Ціннісні потенції знання. — Чернівці: “Рута”, 2001. —318 с.
3. Основи методології та організації наукових досліджень: навчальний посібник для студентів, курсантів, аспірантів, ад’юнтів / За ред. А.Є. Конверського. – К.: «Центр учбової літератури», – 2010. – 352 с.
4. Петрушенко В. Епістемологія як філософська теорія знання. – Львів, 2000. – 296 с.
5. Петрушенко В.Л. Філософія і методологія науки. – Львів, 2016. – 184 с
6. Степин В. С. Теоретическое знание / В.С. Степин. М.: Прогресс–Традиция, 2000. – 744 с.
7. Філософія науки [Конспект лекцій для аспірантів, пошукачів та магістрів] / Національний технічний ун-т України "Київський політехнічний ін-т" / В.М. Пронський, С.М. Комунаров (уклад.). – К., 1997. – 200 с.
8. Філософія, логіка, філософія освіти. Кредитно-модульний курс [текст]: навч. посіб. / За ред. Р.О.Додонова, Л.І.Мозгового. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 512 с.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Розуміти природу наукового знання.
2. Розуміти логіку наукового дослідження..

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Теорія пізнання.
2. Основні теорії істинності наукових знань.
3. Логіка наукового дослідження.
4. Поняття наукової раціональності та її різні моделі.
5. Наукова картина світу та її функції в дослідницькому процесі.

Теми рефератів:

1. Кореспондентська теорія істини.
2. Когерентна теорія істини.
3. Конвенціональна теорія істини.
4. Прагматична теорія істини
5. Сутність і структура наукового методу пізнання.
6. Особливості стилю мислення сучасної науки.

Тема заняття: Методологічний арсенал науки.

Мета вивчення: Знати методологічні особливості проведення наукового дослідження. Знати і характеризувати сучасні методи дослідницької діяльності.

Обсяг навчального часу: 2 год.

План заняття:

1. Методи дослідницької діяльності.
2. Основні закони діалектики.
3. Основні категорії діалектики.

Література:

1. Добронравова І.С. Новітня філософія науки [Підручник для студ. філос. ф-тів ун-тів і аспірантів (для складання канд. іспиту з філософії та філософії науки)] / І.С. Добронравова, Т.М. Білоус, О.В. Комар. – К. : Логос, 2009. – 244с.
2. Основи методології та організації наукових досліджень: навчальний посібник для студентів, курсантів, аспірантів, ад'юнтів / За ред. А.Є. Конверського. – К.: «Центр учбової літератури», – 2010. – 352 с.
3. Петрушенко В. Епістемологія як філософська теорія знання. – Львів, 2000. – 296 с.
4. Петрушенко В.Л. Філософія і методологія науки. – Львів, 2016. – 184 с
5. Степин В. С. Теоретическое знание / В.С. Степин. М.: Прогресс–Традиция, 2000. – 744 с.
6. Штанько В.И. Философия и методология науки: учебное пособие для аспирантов естественнонаучных и технических специальностей / В. И. Штанько – Харьков : ХНУРЕ, 2002. – 292 с.

7. Філософія науки [Конспект лекцій для аспірантів, пошукачів та магістрів] / Національний технічний ун-т України "Київський політехнічний ін-т" / В.М. Пронський, С.М. Комунаров (уклад.). – К., 1997. – 200с.
8. Філософія, логіка, філософія освіти. Кредитно-модульний курс [текст]: навч. посіб. / За ред. Р.О.Додонова, Л.І.Мозгового. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 512 с.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Розуміти методологію наукового дослідження.
2. Розуміти особливості стилю мислення сучасної науки.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Загальнофілософські (універсальні) методи.
2. Загальнонаукові методи.
3. Часткові методи.
4. Діалектика, її основні закони та категорії.
5. Альтернативи діалектики.

Теми рефератів:

1. Основні закони діалектики та їх застосування у сучасних наукових дослідженнях.
2. Основні категорії діалектики та їх застосування у сучасних наукових дослідженнях.
3. Розчарування в прогресі: “трагічна діалектика”.
4. “Негативна діалектика”
5. Синергетика.

ТЕСТИ

1. Методологічний негативізм це:
 - а) недооцінка методу в пізнанні;
 - б) використання в пізнанні декількох різних методів;
 - в) використання в пізнанні одного методу.
2. Спеціальна частина певної галузі наук, яка опікується збиранням, осмисленням та обґрунтуванням методів, що в ній застосовуються є:
 - а) науковою теорією;
 - б) науковою методологією;
 - в) науковим фактом

3. Методологічний принцип, який полягає в абсолютизації відносності й умовності змісту пізнання, а також моральних норм і принципів:
- а) догматизм;
 - б) релятивізм;
 - в) деконструкція
4. Метод застосування символічних позначень для виявлення однорідних одиниць (рис) фактів має назву:
- а) синтез;
 - б) ідеалізація;
 - в) формалізація.
5. Позиція у підході до пізнання, яка заперечує принципову можливість мати істинні знання, або мати можливість надійно оцінювати знання щодо їх відношення до істини це:
- а) гностицизм;
 - б) агностицизм;
 - в) догматизм.
6. Здогад, безпосереднє осягнення істини без наукового досвіду й логічних умовиводів :
- а) інтуїція;
 - б) ерудиція;
 - в) верифікація.
7. Концепція істини як ступеня корисності, ефективності, практичної виправданості знання, є:
- а) кореспондентською концепцією істини;
 - б) конвенціональною концепцією істини;
 - в) прагматичною концепцією істини.
8. Перебільшення ролі досвіду в пізнанні призводить до:
- а) раціоналізму;
 - б) прагматизму;
 - в) емпіризму

9. Філософська концепція, згідно з якою наукові теорії й поняття є наслідком угоди між ученими:

- б) креаціонізм;
- в) концептуалізм;
- г) конвенціалізм.

10. Методологічний підхід у сфері гуманітарних досліджень, процес осмислення і процедура розуміння:

- а) герменевтична інтерпретація;
- б) діалектика;
- в) феноменологічна інтенція;

11. Хто з філософів розробив діалектико-матеріалістичний метод:

- а) Л.Фейєрбах;
- б) Г.Гегель;
- в) К.Маркс.

12. Подія або явище дійсності, зафіксовані засобами, що викликають довіру науки та описані за допомогою наукових понять або категорій є:

- а) науковою теорією;
- б) науковим методом;
- в) науковим фактом.

13. Філософська категорія для позначення істотного, сталого, повторюваного, спільного для зв'язків між предметами і явищами:

- а) гіпотеза;
- б) проблема;
- в) закон.

14. Форма синтетичного знання, в межах якого окремі поняття, гіпотези і закони втрачають колишню автономність і перетворюються на елементи цілісної системи наукових знань:

- а) гіпотеза;
- б) теорія;
- в) аксіома.

15. Наукова теорія є:

- а) методом пізнання;
- б) формою пізнання;
- в) результатом пізнання.

16. Людина, що постає вихідним пунктом життєвої та пізнавальної активності, що здобуває знання, вибудовує теорії та концепції, є:

- а) об'єктом пізнання;
- б) метою пізнання;
- в) суб'єктом пізнання.

17. Процес об'єднання будь-яких елементів (частин) в одне ціле:

- а) диференціація;
- б) інтеграція;
- в) ідентифікація.

18. Концепція, згідно з якою, істиною слід вважати те, що більшість науковців погоджуються визнавати таким, є:

- а) кореспондентською концепцією істини;
- б) конвенціональною концепцією істини;
- в) прагматичною концепцією істини.

19. Сукупність, послідовність, порядок використання різних прийомів:

- а) метод;
- б) методика;
- в) методологія.

20. Перебільшення ролі практики в пізнанні може призвести до:

- а) раціоналізму;
- б) прагматизму;
- в) емпіризму.

21. Хто з філософів розробив дедуктивно-раціоналістичний метод:

- а) Ф. Бекон,
- б) Р. Декарт.
- в) Г. Лейбніц.

22. Радикальна зміна процесу та змісту наукового пізнання, пов'язана з переходом до нових теоретичних і методологічних передумов, до нової системи фундаментальних понять і методів, до нової наукової картини світу:

- а) наукова еволюція;
- б) наукова революція;
- в) наукова контрреволюція.

23. Ретельне описування того, що і як ми маємо у свідомості, має назву:

- а) діалектики;
- б) феноменології;
- в) герменевтики.

24. Рух думки від загальних ідей до фактів (індивідуальних тверджень) має назву:

- а) аналіз;
- б) індукція;
- в) дедукція.

25. Визнання загальної об'єктивної закономірності й причинної зумовленості всіх явищ природи і суспільства:

- а) індетермінізм;
- б) детермінізм;
- в) діалектика.

26. Висловлення сумніву, як у позитивних можливостях пізнання, так і в його повній неспроможності є:

- а) скептицизмом;
- б) діалектикою;
- в) догматизмом.

27. Свідомо фіксований досвід застосування теорій, учень, концепцій у реальному історичному житті певних соціальних груп, суспільств і т. ін. є:

- а) спостереженням;
- б) експериментом;
- в) практикою.

28. Відповідність знань та уявлень дійсності є:

- а) кореспондентською концепцією істини;
- б) конвенціональною концепцією істини;
- в) прагматичною концепцією істини.

29. Механічне поєднання різнорідних, часто протилежних принципів, поглядів, теорій, стилів:

- а) діалектика;
- б) метафізика;
- в) еkleктика.

30. Уявлення про наукове знання як найвищу цінність найбільш притаманне:

- а) аграрному суспільству;
- б) індустріальному суспільству;
- в) постіндустріальному суспільству.

31. Який філософ прагнув створити такий метод, який міг би стати «органомом», знаряддям для забезпечення людиною панство над природою, вважаючи таким методом індукцію:

- а) Р. Бекон;
- б) Ф. Бекон;
- в) Р. Декарт.

32. Здатність людської свідомості (і думки) у процесі сприйняття дійсності сприймати і себе саму:

- а) сублимація;
- б) рефлексія;
- в) констатація.

33. В сучасній науці спостерігається ситуація:

- а) методологічного плюралізму;
- б) методологічного негативізму;
- в) методологічного монізму.

34. Рух думки від окремих часткових фактів до ідей узагальнень має назву:

- а) аналіз;

б) індукція;

в) дедукція.

35. Сприйняття людиною чого-небудь (тверджень, свідчень, фактів тощо) як істинних, правдивих іноді без попередньої перевірки на основі тільки внутрішнього, суб'єктивного переконання, що не потребує більш ніяких доказів:

а) сумнів;

б) віра;

в) логіка.

36. Надмірне наголошування на цінності та незмінності знань, ідей та принципів є:

а) нігілізмом;

б) діалектикою;

в) догматизмом.

37. Експеримент, досвід, практика є формою:

а) чуттєвого рівня пізнання;

б) раціонально-логічного рівня пізнання;

в) синтезувального рівня пізнання.

38. Філософський напрямок, згідно з яким основним джерелом та критерієм достовірності знань є розум:

а) інтуїтивізм;

б) ірраціоналізм;

в) раціоналізм.

39. Методологічний напрям в історії і філософії науки, що визнає рушійною силою розвитку науки внутрішні, інтелектуальні (філософські, власне наукові) фактори:

а) екстерналізм;

б) інтерналізм;

в) гностицизм.

40. Науково обґрунтоване припущення, висунуте для пояснення будь-яких явищ, вимагає перевірки досвідом або підтвердження фактами для того, щоб стати достовірною науковою теорією:

- а) гіпотеза;
- б) проблема;
- в) теорія.

41. Основна функція методу:

- а) комунікація в спільноті вчених;
- б) внутрішня організація та регулювання процесу пізнання або практичного перетворення того чи іншого об'єкту;
- в) формування світогляду вченого.

42. Методологія пізнання по відношенню до теорії пізнання за обсягом:

- а) вужче;
- б) ширше;
- в) дорівнює одне одному.

43. Методи, які покладаються в основу самої дії пізнання та в обґрунтування будь-яких методів, мають назву:

- а) частково-наукових;
- б) загальнонаукових;
- в) всезагальних.

44. Метод поєднання елементарних складників в складніше цілісне явище має назву:

- а) аналіз;
- б) синтез;
- в) індукція.

45. Якісний стрибок у структурі і динаміці розвитку продуктивних сил, корінна перебудова технічних основ матеріального виробництва на основі перетворення науки в провідний чинник виробництва, в результаті якого відбувається трансформація індустріального суспільства у постіндустріальне:

- а) науково-технічна революція;

- б) наукова революція;
- в) культурна революція.

46. Одна із фундаментальних наукових дисциплін, що вивчає пізнання, його роль у людській життєдіяльності, рушійні сили, суперечності пізнання, критерії та ознаки істинних знань має назву:

- а) епістемологія;
- б) онтологія;
- в) гносеологія.

47. Створення понять, учень, теорій, концепцій є результатом:

- а) чуттєвого рівня пізнання;
- б) раціонально-логічного рівня пізнання;
- в) синтезувального рівня пізнання.

48. Соціокультурна орієнтація, основана на широкій критиці науки як соціального інституту і форми осягнення світу, що розглядає науку як загрозу існуванню цивілізації:

- а) сцієнтизм;
- б) антисцієнтизм;
- в) агностицизм.

49. Доказ того, що вирогідний факт або твердження є істинним:

- а) верифікація;
- б) фальсифікація;
- в) демаркація.

50. Цілісна система уявлень про загальні властивості і закономірності об'єктивного світу:

- а) наукова картина світу;
- б) метод наукового пізнання;
- в) гіпотеза.

51. Філософія освіти як самостійна галузь дослідження виокремилася у:

- а) X ст.,
- б) XV ст.,

в)XX ст.

52.Перші платні вчителі мудрості:

а)моісти,

б)софісти,

в)легісти.

53.Монополія церкви у вихованні та освіті мала місце в добу:

а)античності,

б)середньовіччя,

в)Просвітництва.

54.Деперсоналізація знань стає потребою суспільства:

а)архаїчного,

б)аграрного,

в)індустріального.

55.Який із наведених принципів не характерний для антропологічного підходу:

а)цілісності,

б)свободи,

в)детермінізму.

56.Середньовічна система мислення і освіти, яка продовжила на ґрунті християнської догматики певні традиції античної філософії є:

а)софістика,

б)схоластика,

в)апологетика.

57.Теза: „Людина – міра всіх речей” характерна для:

а)соціоцентризму,

б)натуралізму,

в)антропоцентризму.

58.Хто заснував у Афінах філософську школу, що отримала назву Академії?

а)Сократ,

б)Платон,

в)Арістотель.

59.Закони логіки сформулював:

а)Сократ,

б)Платон,

в)Арістотель.

60.Вивчення граматики, риторики, діалектики передбачала програма:

а)тривіуму,

б)квадріуму.

61.Схоластичний тип освіти був характерним для:

а)античності,

б)середньовіччя,

в)Нового часу.

62.Сцієнтична модель освіти сформувалася у добу:

а)античності,

б)середньовіччя,

в)Нового часу.

63.Індустріальна доба сформувала соціальний попит на особу:

а)релігійну,

б)фахівця,

в)універсальну.

64.Стародавні українські вчителі належали до верстви:

а)духовенства,

б)землеробів,

в)чиновників.

65.Категоричний імператив як основний закон етики сформулював:

а)Ім. Кант,

б)О. Конт,

в)Т. Кун.

66.Вчителі філософії, які навчали мистецтву сперечатися і перемагати за

будь-яку ціну:

а)діалектики,

б)софісти,

в)структуралісти.

67.Сцієнтична модель освіти орієнтована на:

а)науку,

б)мистецтво,

в)релігію.

68.Вивчення арифметики, геометрії, астрономії і музики передбачала програма:

а)тривіуму,

б)квадріуму.

69.Раціоналізму, ясності понять, точності, лаконічності потребувала доба виробництва:

а)аграрного,

б)індустріального,

в)постіндустріального.

70.Загальнообов'язковим моральним принципом, яким мають керуватися всі люди незалежно від походження, за Кантом є:

а)категоричний імператив,

б)серединний шлях,

в)національно-патріотичне виховання.

71.Г.Сковорода зосереджував увагу на проблематиці:

а)науково-природничій,

б)етико-гуманістичній,

в)суспільно-політичній.

72.Гуманітарно-культурологічні підходи до виховання та освіти мають місце у філософії:

а)позитивізму,

б)прагматизму,

в)екзистенціалізму.

73.Ідея синовї шанобливості („сяо”) активно розроблялася у філософії:

а)Китаю,

б)Франції,

в)Німеччини.

74.Нова концепція людини як суб’єкта культури з’являється у філософії:

а)Плотіна,

б)Гельвеція,

в)Канта.

75.Виховання любові до Бога, набуття уміння розуміти смисл Біблійних текстів було метою освіти в добу:

а)античності,

б)середньовіччя,

в)Ренесансу.

76.Філософ епохи Відродження, що написав твір „Утопія”, в якому висловив ідею про обов’язкову участь всіх громадян у продуктивній праці, поєднання її із загальною освітою:

а)Т.Мор,

б)М.Монтень,

в)Л.Альберті.

77.Трансформацію античної мудрості в християнську традицію здійснював:

а)Арістотель,

б)Августин,

в)Авенаріус.

78.Традиційне навчання в Україні XIV- XV Іст. спиралося на:

а)церковно-богослужбові книги,

б)енциклопедії,

в)народну мудрість.

79.Гуманітаризація освіти – це:

- а) збільшення кількості гуманітарних дисциплін,
- б) збільшення кількості гуманітарних дисциплін і поширення цінностей гуманізму,
- в) поширення цінностей гуманізму.

80. Теза про те, що людина від народження є „чистою дошкою” належить:

- а) Декарту,
- б) Лейбніцу,
- в) Локку.

81. Перші політехнічні школи з'явилися у суспільстві:

- а) аграрному,
- б) індустріальному,
- в) постіндустріальному.

82. Перші філософські експертизи освітніх програм були здійснені в університеті:

- а) Колумбійському (США),
- б) Київському національному (Україна),
- в) Московському державному (Росія).

83. Освітньо-виховні ідеї Конфуція характеризуються:

- а) демократизмом,
- б) авторитаризмом,
- в) діалогічністю.

84. Перші університети з'являються в добу:

- а) античності,
- б) середньовіччя,
- в) Нового часу.

85. Перші філософські експертизи освітніх програм були здійснені у:

- а) XVIII ст.,
- б) XIX ст.,
- в) XX ст.

86. Принцип пайдейї як неподільної єдності освіти і виховання мав місце у

філософії:

- а) давньосхідній,
- б) давньогрецькій,
- в) давньослов'янській.

87. Тривіум і квадріум були основою світської освіти:

- а) античності,
- б) середньовіччя,
- в) Нового часу.

88. Ідею гуманістичної освіти та розвитку самосвідомості особистості висував і обґрунтовував:

- а) Макіавеллі,
- б) Гумбольд,
- в) Ніцше.

89. Ідея універсальної освіченості притаманна філософсько-педагогічній концепції:

- а) позитивізму,
- б) марксизму,
- в) екзистенціалізму.

90. Тези про трудову школу мали місце у філософії:

- а) прагматизму,
- б) структуралізму,
- в) феноменології.

91. Сцієнтична модель освіти орієнтована на домінування в освітньому процесі:

- а) віри,
- б) пояснення,
- в) розуміння.

92. Необхідність гармонії розуму, добра, краси відстоював:

- а) Геракліт,
- б) Сократ,

в)Діоген.

93.Індивідуальне учнівство домінувало в:

а)ремісництві,

б)політехнічній школі,

в)університеті.

94.Кому належить вислів: „Знання – це сила”:

а)Платону,

б)Бекону,

в)Декарту.

95.Розуміння освіти як сходження індивіда до всезагального досвіду і знання є характерними для:

а)Канта,

б)Гегеля,

в)Фейєрбаха.

96.Філософсько-педагогічні погляди Арістотеля мали спрямованість:

а)евдемоністичну,

б)гедоністичну,

в)егоїстичну.

97.Острозька школа ставила своїм завданням боротися з:

а)латиною та унією,

б)православ'ям,

в)язичництвом.

98.Ідея зближення освіти, виховання і життя належить:

а)Дідро,

б)Дьюї,

в)Камю.

99.Основна чеснота людини за Платоном:

а)мудрість,

б)хоробрість,

в)поміркованість.

100.Людина в системі освіти:

а)суб'єкт,

б)об'єкт,

в)суб'єкт і об'єкт.

101.Ідеалопокладаючою функцією освіти є:

а)відбір найбільш талановитих,

б)формування у молодого покоління настанов, життєвих ідеалів,

в)підготовка до виконання виробничих операцій.

102.Основа особистості закладена в:

а)генетичних програмах,

б)акті божого творіння,

в)системі діяльності і спілкування.

103.Освіта буває:

а)суто формальною,

б)формальною і неформальною,

в)суто неформальною.

104.Сучасна школа повинна:

а)навчити мислити, сформувати творчу особистість,

б)допомогти знайти певний фах,

в)розвивати пам'ять, навчити читати і писати.

105.Селективною функцією освіти є:

а)трансляція і розповсюдження культури у суспільстві,

б)відбір найбільш талановитих,

в)формування у молоді ідеалів.

106.Централізована система освіти призводить до:

а) регламентації навчання,

б)демократизму,

в)дилетантизму.

107.Небажання молодій людині брати на себе обов'язки і

відповідальність:

- а)інфантилізм,
- б)бюрократизм,
- в)снобізм.

108.Прийняття людиною норм і цінностей, включення їх у внутрішній світ людини:

- а)адаптація,
- б)інтеріорізація,
- в)диференціація

109.Пристосування людини до нових умов, норм, цінностей:

- а)адаптація,
- б)інтеріорізація,
- в)диференціація.

110."Природне і соціальне перебувають у вічному антагонізмі" – це положення притаманне філософській позиції:

- а)епікуреїзму,
- б)психоаналізу,
- в)герменевтиці.

111.Загальнокультурною функцією освіти є:

- а)відтворення і трансляція культури у суспільстві,
- б)формування ідеалів у молодого покоління,
- в)здійснення диференційованого підходу до осіб певних культур.

112.Біологічні форми успадкування досвіду:

- а)інстинкти,
- б)традиції,
- в)теорії.

113.В Україні освіта і церква:

- а)відокремлені,
- б)активно співпрацюють,
- в)ігнорують одна одну.

114.Ознакою інституалізації освіти є:

а)загальна грамотність,

б)поява закладів освіти, соціальної групи, що професійно займається освітньою діяльністю, норм, які регулюють процес освіти і виховання,

в)поява інститутів.

115.Психологізаторські концепції особистості у філософії започатковані:

а)Фрейдом,

б)Марксом,

в)Поппером.

116.Соціальні форми успадкування досвіду:

а)генетичні програми,

б)навчання, виховання,

в)інстинкти.

117.Теза про те, що зачатки трудової діяльності в поєднанні з природним добром зумовили трансформацію людини сформульована:

а)Кантом,

б)Енгельсом,

в)Гайдеггером.

118.В Україні функціонування системи освіти визначає:

а)міжнародні структури,

б)держава,

в)родина.

119.Масова школа як етап становлення соціального інституту освіти виникає в:

а)I-III ст.,

б)XIII-XV ст.,

в)XIX-XX ст.

120.Сутнісні риси людини є:

а)сталою данністю при народженні,

б)набуваються у процесі життєдіяльності,

в)визначаються Божим провидінням.

121. Концепція постіндустріального суспільства була розроблена:

- а) Ароном, Тофлером,
- б) Енгельсом, Марксом,
- в) Поппером, Лакатосом.

122. Формою професійної освіти є:

- а) школа,
- б) гуртки,
- в) університети.

123. Зоологічний індивідуалізм та егоїзм приборкуються:

- а) грошима і славою,
- б) мораллю і правом,
- в) наукою.

124. Формою непрофесійної освіти є:

- а) школа,
- б) інститут,
- в) університет.

125. Перехід від уніфікованої державної освіти до різноманітних освітніх форм сприяє:

- а) централізації освіти,
- б) демократизації освіти,
- в) дегуманізації освіти.

126. Філософська традиція, яка пояснює людину як таку, що формує себе, набуває сутності, формує власну духовність, представлена у вченнях:

- а) Кьєркегора, Маркса,
- б) Ламетрі, Гельвеція,
- в) Спенсера, Конта.

127. Людину як істоту передусім релігійну, моральну, розумну розглядають концепції:

- а) біологізаторські,
- б) культурологізаторські,

в) психологізаторські.

128. Традиція згідно з якою тіло розглядається як обмеженість (темниця) душі йде від:

а) Платона і християнства,

б) Фейєрбаха і атеїзму,

в) Поппера і позитивізму.

129. Приховані (латентні) функції освіти досліджував:

а) Вебер,

б) Мертон,

в) Камю.

130. Особистісна орієнтація сучасної освітньої парадигми проявляється в:

а) збільшенні кількості дисциплін,

б) зміні системи оцінювання знань,

в) розвитку творчого потенціалу особистості.

131. Прямий зв'язок між біологічними особливостями людини і злочинною поведінкою вбачав:

а) Ломброзо,

б) Дюркгейм,

в) Сартр.

132. Абсолютизація соціального фактору у формуванні особистості:

а) пансоціологізм,

б) панбіологізм,

в) пантеїзм.

133. Демократизація освіти проявляється у:

а) збільшенні фінансування освіти,

б) створенні експериментальних та альтернативних шкіл,

в) створенні єдиних стандартів освітніх програм.

134. За Конституцією України повна загальна освіта є:

а) бажаною,

б) обов'язковою,

в)на розсуд людини..

135.Освічена людина:

- а)володіє уривками інформації,
- б)володіє цілісним об'ємом знань,
- в)знається в архітектурі.

136.Норми та ідеали вчительської та учнівської поведінки підтримуються:

- а)традицією,
- б)закріплюються в статутах,
- в)традицією і закріплюються в статутах.

137.Наявність єдиних підручників і єдиних навчальних програм сприяє:

- а)демократизації освіти,
- б)уніфікації освіти.

138.Людина підпорядковується:

- а)законам живої природи,
- б)законам соціуму,
- в) законам живої природи і законам соціуму.

139.Гуманізація освіти передбачає:

- а)збільшення кількості гуманітарних дисциплін,
- б)особистісний розвиток,
- в)комп'ютеризацію навчання.

140.Так звана «класична система освіти (школи)» формувалася під впливом ідей:

- а)Галілея, Коперніка, Ньютона,
- б)Каменського, Песталоцці, Дістервега,
- в)Ейнштейна, Планка, Фарадея.

141.Діалог, герменевтичне «слухання» інтенцій учня, «адвокатський захист» учня від шаблонних вимог є метою підходів до сучасної освіти:

- а)гуманітарного,
- б)емпірико-аналітичного.

142.Абсолютизація біологічного фактору у формуванні особистості:

- а)пансоціологізм,
- б)панбіологізм,
- в)пантеїзм.

143.Демократизація освіти передбачає:

- а)монополію держави на освіту,
- б)ліквідацію монополії держави на освіту.

144.Ідея «індустрії» в освіті та «абстрактної людини» притаманна напрямам у філософії освіти:

- а)гуманітарним,
- б)емпірико-аналітичним.

145.Гуманітарний напрям у філософії освіти був започаткований:

- а)Дільтеєм,
- б)Контом,
- в)Марксом.

146.Допускає формування в освітньому процесі активності, сенсів, установок, цілей принцип:

- а)натуралізм,
- б)науково-детерміністський,
- в)культурологічний.

147.Сучасна система освіти в основних рисах склалася в:

- а)1-3 ст.,
- б)13-15 ст.,
- в)18-19 ст.

148.Формальним результатом освіти є:

- а)атестат, диплом,
- б)прибуток, слава,
- в)освіченість, характер.

149.Освіта по формі буває:

- а)професійною,
- б)непрофесійною,

в) професійною і непрофесійною.

150. Класно-урочна система характеризує систему освіти:

а) традиційну,

б) нетрадиційну.

151. Наука як соціальний інститут виникла в:

а) V - VI ст. до н. д;

б) V - VI ст. н. д.;

в) XVI – XVII ст. н. д.;

152. Процедура, яка встановлює хибність гіпотези, теорії або іншого наукового ствердження в результаті їх емпіричної перевірки називається:

а) спостереженням;

б) верифікацією;

в) фальсифікацією.

153. Цілісна система уявлень про загальні властивості та закономірності дійсності, яка побудована в результаті узагальнення та синтезу фундаментальних наукових понять та принципів, це:

а) наукова картина світу;

б) структура науки;

в) мова науки.

154. Парадигма становлення та самоорганізації відповідає:

а) класичній науці;

б) некласичній науці;

в) постнекласичній науці.

155. Перетворення науки в безпосередню продуктивну силу суспільства характерно для:

а) античності;

б) Нового часу;

в) XX століття.

156. Постнекласична картина світу розроблена з урахуванням досягнень:

а) І. Прігожина;

б) Г. Менделя;

в) Е. Маха.

157. Світоглядна позиція, заснована на переконанні, що наукове пізнання – найвища культурна і достатня умова для орієнтації людини у світі:

а) сцієнтизм,

б) редукціонізм ,

в) віталізм.

158. Наука набуває визначену галузеву структури в добу:

а) античності;

б) середньовіччя;

в) сучасності

159. Філософське вчення, що піддає сумніву можливість достовірного пізнання світу– це:

а) скептицизм;

б) сцієнтизм;

в) соліпсизм;

160. Завданням фундаментальних наук є:

а) пізнання законів дійсності;

б) організація законів дійсності;

в) практичне застосування результатів досліджень.

161. Наука, як соціальний інститут виникла в:

а) Європі;

б) Китаї;

в) США.

162. Суб'єкт науки це:

а) науковий інститут;

б) окремий дослідник, наукове співтовариство;

в) окремий дослідник.

163. Розкриття взаємозв'язку наук на засадах певних принципів та критеріїв, вираження їх зв'язку в логічно обґрунтованому розташуванні є:

- а) періодизацією науки;
- б) класифікацією науки;
- в) синтезом наук.

164. Парадигма відносності, дискретності, вірогідності, додатковості відповідає

- а) класичній науці;
- б) некласичній науці;
- в) постнекласичній науці.

165. Сукупність моральних імперативів, норм, які прийняті в даній науковій спільноті, має назву:

- а) онтології науки;
- б) гносеології науки;
- в) «етосу науки».

166. Раціональний рівень пізнання характеризує:

- а) відчуття;
- б) мислення;
- в) уявлення;
- г) інтуїція;

167. Проблема динаміки наукового знання є центральною у філософії:

- а) позитивізму;
- б) постпозитивізму;
- в) неопозитивізму;
- г) марксизму.

168. Філософський напрям, що вважає розум єдиним джерелом і критерієм пізнання:

- а) редукціонізм;
- б) раціоналізм;
- в) релятивізм;
- г) інтуїтивізм;

169. Співвідношення повсякденного та потойбічного світу є головною

а) прогресивно спрямованого лінійного розвитку з жорстокою детермінацією;

б) синусоїди, що охоплює магістральну лінію розвитку;

в) деревоподібної гілчастої графіки.

178. Завданням наукового пізнання є:

а) підвищення освітнього рівня населення;

б) з'ясування об'єктивних законів дійсності;

в) поширення комп'ютерної грамотності.

179. Рух пізнання від загального до окремого:

а) дедукція;

в) синтез;

б) індукція;

г) абстрагування.

180. Точка зору, згідно з якою, поява науки зумовлена цілком та повністю зовнішніми для неї обставинами – соціальними, економічними та ін., має назву:

а) екстерналізм;

б) інтерналізм;

в) діалектика.

181. Різні науки про один і той же об'єкт мають:

а) однакові предмети дослідження;

б) різні предмети дослідження;

в) предмети дослідження, які перетинаються.

182. Об'єктний стиль мислення, прагнення пізнати предмет сам по собі, безвідносно до умов його вивчення суб'єктом, характерним для:

а) класичної науки;

б) некласичної науки;

в) постнекласичної науки.

183. Висловлення «Знання – сила» належить:

а) Платону;

б) Ф.Бекону;

в) Ім. Канту.

184. Форма метафізичного мислення, для якої характерною застиглість, нерухомість, прагнення до авторитарності, перебільшення значення абсолютного моменту в істині, монополізуючи її, є:

- а) нігілізмом;
- б) догматизмом;
- в) діалектикою.

185. Вища форма організації знання:

- а) судження;
- б) ідея;
- в) гіпотеза;
- г) категорія;
- д) теорія.

186. Зведення наукового знання лише до емпіричного рівня, пониження або заперечення теоретичного пізнання:

- а) редукціонізм;
- б) емпіризм;
- в) конформізм;
- г) раціоналізм;

187. Точка зору, згідно з якою, основною рушійною силою розвитку науки є фактори, пов'язані із внутрішньою природою наукового знання: логікою вирішення її проблем, співвідношення традицій та новацій та ін., має назву:

- а) екстерналізм;
- б) інтерналізм;
- в) діалектика.

188. Засновані на фактах проблеми та наукові передбачення є:

- а) емпіричним досвідом;
- б) засадами теорії;
- в) гіпотезами.

189. Наука, яка відмовляється від об'єктивізму та уявлення про реальність

як щось незалежне від засобів його пізнання, суб'єктивного фактора, є

- а) класичною наукою;
- б) некласичною наукою;
- в) постнекласичною наукою.

190. Філософсько-світоглядна позиція, згідно з якою, наука вважається вищою понад усе і її необхідно занурювати в якості еталону і абсолютної соціальної цінності у всі форми людської діяльності характерна для:

- а) сцієнтизму;
- б) антисцієнтизму;
- в) концептуалізму.

191. Відокремлення наук, перетворення окремих «зародків» наукових знань на самостійні науки та розгалуження останніх в наукові дисципліни, має назву:

- а) інтеграції наук;
- б) теоретизація наук;
- в) диференціація наук.

191. Наукове пізнання характеризує:

- а) суб'єктивізм;
- б) монополія на істину;
- в) доказовість;
- г) еkleктизм;
- д) догматизм.

192. Ідеологом «наукового анархізму» був:

- а) Ф. Ніцше;
- б) С. Тулін;
- в) К. Поппер;
- г) П. Фейєрабенд;

193. Відтворення в науці того, що вже було зроблено іншими без посилання на них, є:

- а) Зплагіат;

- а) гіпотеза;
- б) теорія;
- в) ідея;
- г) концепція;
- д) синтагма.

200. Методологічний принцип, який полягає в абсолютизації відносності й умовності змісту пізнання, а також моральних норм і принципів:

- а) догматизм;
- б) скептицизм;
- в) релятивізм;
- г) детермінізм.

201. Метод дослідження це:

- а) спосіб пізнання;
- б) рівень узагальнення теорії;
- в) практичне втілення теорії.

202. «Методологічна ейфорія» це:

- а) відсутність будь-якого методу пізнання;
- б) перебільшення значення методу, вважаючи його більш важливим, ніж сам предмет дослідження;
- в) неподільність методу та істини.

203. Зібрання та розроблення ефективних способів використання та застосування певних методів у конкретних ситуаціях пізнання та діяльності є:

- а) теорія;
- б) методологія;
- в) методика.

204. Метод розкладання фактів на елементарні складники має назву:

- а) аналіз;
- б) синтез;
- в) індукція.

205. Напрямок у філософії і науці, який визнає справжніми знаннями ті, що базуються на досягненнях позитивних наук, а тому не потребують філософії:

- а) екзистенціалізм;
- б) позитивізм;
- в) прагматизм.

206. Розділ філософського знання, філософсько-методологічна наука про знання, у деяких країнах – перш за все та переважно – про наукове знання, має назву:

- а) епістемологія;
- б) онтологія;
- в) гносеологія.

207. Філософський напрямок, що ставить своїм основним завданням аналіз природної мови строгими методами:

- а) лінгвістична філософія;
- б) конструктивізм;
- в) герменевтика.

208. Система теоретичних, методологічних та аксіологічних установок, які взяті за зразок розв'язування наукових задач і які поділяють всі члени наукового співтовариства:

- а) програма;
- б) проект;
- в) парадигма.

209. Предмет, що є частиною зовнішнього матеріального світу, сферою пізнання, діяльності людини:

- а) суб'єкт;
- б) об'єкт;
- в) феномен;

210. На механізм розвитку вказує один із законів діалектики, а саме закон:

- а) заперечення заперечення;

- б) всесвітнього тяжіння;
- в) протилежностей;
- г) взаємного переходу кількісних і якісних змін.

211. Істина з точки зору науки – це:

- а) адекватне знання суб'єкта про об'єкт;
- б) сакральне знання про світ;
- в) таємниця світобудови, код буття;
- г) результат домовленості між людьми.

212. Емпіричні методи дослідження належать до:

- а) загальнофілософських методів;
- б) методів окремих наук;
- в) загальнонаукових методів;
- г) методів буденного пізнання.

213. Закони суспільства відрізняються від природних законів:

- а) сферою дії;
- б) непередбачуваністю;
- в) вони реалізуються через свідому діяльність людей;
- г) суб'єктивністю (їх придумали люди).

214. Визначальними сутність людини як особистості є властивості:

- а) біологічні;
- б) фізичні;
- в) психологічні;
- г) соціальні.

215. Принцип розвитку ігнорується таким способом мислення, як:

- а) метафізика;
- б) діалектика;
- в) рефлексія;
- г) синергетика.

216. Поняття – це:

- а) комплекс людських почуттів;

- б) сукупність суттєвих ознак предмета;
- в) спосіб сприйняття дійсності.

217. Парною категорією до категорії “сутність” є:

- а) явище;
- б) існування;
- в) зміст;
- г) структура.

218. Джерелом достовірного знання є почуття – це основне положення:

- а) сенсуалізму;
- б) раціоналізму;
- в) емпіризму;
- г) інтуїтивізму.

219. Логічне пізнання характеризує:

- а) хронологічність
- б) апостеріорність;
- в) апріорність;
- г) послідовність

220. Суб'єктом теоретичної свідомості є:

- а) наукова спільнота;
- б) суспільство в цілому;
- в) політикум;
- г) студентство.

221. Протилежністю діалектики є:

- а) схоластика;
- б) метафізика;
- в) софістика;
- г) синергетика.

222. Щодо співвідношення абсолютної і відносної істини, то:

- а) це дві самостійні форми істини;

б) відносна істина є передумовою абсолютної;

в) вони знаходяться у діалектичній єдності;

223. Абстрагування передбачає:

а) перенесення властивостей одного об'єкта на інший;

б) відокремлення об'єкта і концентрація на суттєвих його ознаках;

в) відображення послідовності розвитку об'єкта;

г) вираження в знаковій формі властивостей об'єкта.

224. Закон з точки зору діалектики – це:

а) нормативно-правовий акт;

б) необхідний, загальний зв'язок матеріальних і духовних явищ;

в) офіційний документ.

225. З точки зору фаталізму свобода – це:

а) її не існує;

б) свобода вибору;

в) пізнана необхідність;

г) мрія.

226. З точки зору метафізики джерелом руху є:

а) механічні взаємодії зовнішнього порядку;

б) внутрішні протиріччя, що притаманні всім об'єктам;

в) космічні фактори;

г) абсолютна воля.

227. Моделювання передбачає:

а) перенесення властивостей одного об'єкта на інший;

б) відокремлення об'єкта і концентрація на суттєвих його ознаках;

в) відображення послідовності розвитку об'єкта;

г) вираження в знаковій формі властивостей об'єкта.

228. Принципами діалектики є:

а) розвиток і зв'язок;

б) матеріалізм;

в) загальність і граничність;

г) відповідність логічному мисленню.

229. Метою пізнання є:

- а) задоволення потреби, інтересу;
- б) гармонійне існування у світі;
- в) мети немає, це – спосіб існування людини;
- г) пізнання абсолютної істини.

230. Формалізація передбачає:

- а) перенесення властивостей одного об'єкта на інший;
- б) відокремлення об'єкта і концентрація на суттєвих його ознаках;
- в) відображення послідовності розвитку об'єкта;
- г) вираження в знаковій формі властивостей об'єкта.

Тематика рефератів з дисципліни «Філософія освіти і науки»

1. Філософія Е. Ільєнкова про соціальну сутність особистості.
2. Філософія освіти: статус, проблематика, генеза й перспективи.
3. Місце філософії освіти в системі соціогуманітарного знання.
4. Філософія і освіта: специфіка взаємодії в умовах трансформації суспільства.
5. Освіта як важлива соціокультурна детермінанта становлення особистості.
6. Освіта як соціокультурний чинник суспільного прогресу.
7. Освіта як загальнолюдська цінність.
8. Місце творчості у сучасних філософсько-освітніх концепціях.
9. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика.
10. Справедливість як вища цінність освіти.
11. Ідеал людини і справедливого суспільства у філософсько-освітній думці епохи Нового часу й Просвітництва.

- 12.Гене́за філософсько-освітніх концепцій в Україні.
- 13.Спадщина Григорія Сковороди у світлі сьогодення.
- 14.Філософсько-освітні концепції постмодернізму.
- 15.Модернізація вищої освіти в щораз оновлюваному світі.
- 16.Трансформація «ідеї університету» в контексті суспільства знань.
- 17.Демократизація навчання і самовираження особистості учня.
- 18.Трансформація ідеалу вчителя у вітчизняній філософсько-освітній спадщині.
- 19.Трансформація класичної освітньої парадигми в ХХ-ХХІ століттях.
- 20.Інклюзивна освіта: сутність, принципи, цінності, труднощі впровадження й перспективи в Україні.
- 21.Альтернативна освіта: зародження й розвиток, розмаїття форм.
- 22.Реалізація альтернативних ідей у концепціях мультикультурної освіти.
- 23.Традиційні та альтернативні освітні системи в Україні: стан, взаємодія, перспективи
- 24.Наука та культура.
25. Філософія і наука: історичні форми взаємозв'язку.
- 26.Концепція науки і розвитку наукового знання К.Поппера.
- 27.Поняття наукової раціональності та її моделі.
- 28.Наукова картина світу та її функції в дослідницькому процесі.
- 29.Особливості стилю мислення в сучасній науці.
- 30.Наука як діяльність, соціальний інститут і система знання.
- 31.Наука і постіндустріальний світ.
- 32.Роль науки в процесі формування особистості в сучасному суспільстві.
- 33.Наука як теорія і метод.
- 34.Сутність і структура наукового методу пізнання.
- 35.Класифікація методів дослідження.
- 36.Філософська методологія, її світоглядний, евристичний і прогностичний потенціал.
- 37.Динамічна організація буття. Рух і розвиток.

38. Наука в контексті соціокультурної динаміки і кризи техногенної цивілізації.
39. Майбутнє науки як філософська проблема.
40. Наука як феномен техногенної цивілізації.
41. Класичний, некласичний і постнекласичний типи наукової раціональності.
42. Специфіка становлення наукової свідомості в культурних традиціях Заходу і Сходу.
43. Образ науки в культурі постмодерну.
44. Глобальний еволюціонізм і сучасна наукова картина світу.
45. Наукові революції і перебудова основ науки.
46. Динаміка науки як процес породження нового знання.
47. Постнекласична наука і зміна світоглядних орієнтацій техногенної цивілізації.
48. Соціально-гуманітарні науки: виникнення, особливості, методологія.
49. Цінність наукових знань.
50. Специфіка наукового, філософського та естетичного освоєння світу.
51. Особливості сучасного етапу розвитку науки.
52. «Етос науки».
53. Моральні імперативи науки.
54. Моральні проблеми наукового дослідження та етичні засади сучасної науки.
55. Основні закони діалектики та їх застосування у сучасних наукових дослідженнях.
56. Основні категорії діалектики та їх застосування у сучасних наукових дослідженнях.
57. Розчарування в прогресі: “трагічна діалектика”.
58. “Негативна діалектика”
59. Синергетика як метод дослідження.
60. Методологія дослідження М.Фуко.

Питання до іспиту з дисципліни «Філософія освіти і науки»

1. Наука і освіта як предмет філософської рефлексії.
2. Загальна характеристика основних проблем філософії науки.
4. Наука в системі культури. Багатоаспектність феномена науки.
5. Співвідношення світоглядних, філософських, методологічних, логіко-гносеологічних і соціологічних аспектів науки.
6. Соціальна сутність та функції науки.
7. Виникнення науки і закономірності її розвитку.
8. Основні історичні етапи розвитку науки.
9. Гносеологічна проблематика в історико-філософському дискурсі.
10. Концепції істини у філософії.
11. Постпозитивізм: головні ідеї та персоналії.
12. Концепція критичного раціоналізму К.Поппера.
13. Теорія наукових революцій Т.Куна.
14. Методологія науково-дослідницьких програм І. Лакатоса.
15. "Методологічний анархізм" П.Фейєрабенда.
16. Наукове знання як система, його особливості і структура.
17. Принципи верифікації та фальсифікації як способи демаркації наукового та ненаукового знання.
18. Диференціація та інтеграція наук.
19. Наукова картина світу, її історичні форми і функції.
20. Форми становлення і розвитку наукового знання: факт, проблема, ідея, гіпотеза, теорія.
21. Тенденції розвитку сучасної науки.
22. Ідеали та норми наукового дослідження.
23. Сутність і структура науково-пізнавальної діяльності.
24. Раціональне та ірраціональне в пізнавальній діяльності.

25. Рівні і форми пізнання.
26. Критерії науковості знань.
27. Класифікація наук.
28. Наукове та позанаукове знання в сучасній культурі.
29. Структура і функції наукової теорії. Закон як ключовий елемент теорії.
30. Методологічний арсенал науки.
31. Наука як теорія і метод.
32. Сутність і структура наукового методу пізнання.
33. Класифікація наукових методів.
34. Характеристика методів емпіричного дослідження.
35. Характеристика методів теоретичного дослідження.
36. Наукові традиції та наукові революції. Типи наукової раціональності.
37. Метод і методологія.
38. Метод, методологія і методика: сутність і співвідношення понять.
39. Технократія і технофобія як крайні світоглядні оцінки НТР і її соціальних наслідків.
40. Етичні проблеми науки XXI ст. Сцієнтизм та антисцієнтизм.
41. Філософсько-педагогічні ідеї античності.
42. Категоричний імператив І.Канта як основа освітньо-педагогічних взаємодій.
43. Філософсько-педагогічні ідеї Г.Сковороди в сучасній освітній практиці.
44. Принцип «спорідненої праці» у філософії Г.Сковороди та його актуальність у сучасній освітній практиці.
45. Вища освіта в Україні в контексті сучасних цивілізаційних змін.
46. Філософія освіти в структурі філософських знань.
47. Умови та фактори виникнення філософії освіти. Комплексний (інтегративний) характер філософії освіти.
48. Етико-філософські засади освітнього процесу.
49. Протистояння науково-технічної та гуманітарно-культурологічної парадигм в дискусіях про освіту.

50. Сутність і функції неперервної освіти.
51. Освітні ідеї в некласичній філософії (позитивізм, прагматизм, екзистенціалізм).
52. Соціокультурні контексти освіти : освіта і держава, освіта і наука, освіта і церква, освіта і родина.
53. Феномен особистості і філософське осмислення можливостей освіти.
54. Роль освіти в динаміці механізмів соціальної взаємодії, в особистому і публічному житті сучасної людини.
55. Мета і особливості трансформації системи освіти в Україні в контексті глобалізаційних процесів сучасності.
56. Освіта як чинник стратифікації суспільства та соціальної мобільності.
57. Наука і освіта: характер взаємозв'язків і перспективи взаємодії.
58. Сутність і форми демократизації сучасної освіти.
59. Освіта як стратегічний ресурс розвитку суспільства. Вплив глобалізації на сучасні університети.
60. Освіта в інформаційному суспільстві: проблеми і перспективи.

Критерії оцінювання результатів навчання на практичних заняттях.

Результати навчання студентів із вивчення навчальної дисципліни «Філософія освіти науки» визначаються у балах, які виставляються згідно з критеріями оцінювання.

Оцінювання результатів навчання здійснюється під час проведення практичних занять. Для студентів заочної форми бали розподіляються пропорційно годинам у навчальному плані, відведеним на навчальні заняття та самостійну роботу.

Оцінювання результатів навчання студентів у процесі практичного заняття виставляється за такими критеріями:

- під час опитувань – за повну і ґрунтовну відповідь на задане запитання з теми заняття;

- під час тестування – за правильні відповіді на всі запитання тесту з теми заняття;

- у процесі виконання ситуаційних вправ і завдань – за запропонований правильний алгоритм (послідовність) виконання завдання; за знання теоретичних основ проблеми, порушеної в завданні; за володіння формулами та математичними методами, необхідними для виконання завдання; за отриманий правильний результат.

Оцінювання результатів навчання студентів у процесі написання поточних, проміжних контрольних робіт виставляється за правильні відповіді на всі питання роботи.

Оцінювання результатів навчання студентів під час контрольного заходу виставляється за правильні відповіді на всі питання.

Оцінювання рефератів та презентацій за визначеними темами виставляється відповідно до критеріїв:

- за повноту та використання сучасних концепцій і джерел інформації (крім лекційного конспекту має бути ще не менше трьох джерел інформації);

- за оформлення роботи згідно з вимогами і наявність посилань на літературні джерела;

- за наявність змістовних висновків;

- за глибокі знання навчального матеріалу, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах.

Унаслідок виявлення невідповідності результатів навчання окремим критеріям із тієї чи іншої форми контролю знань кількість балів, яка виставляється студентові, може бути знижена:

- за неповну відповідь – 0,5 бала;

- за кожен неправильну відповідь – 0,5 бала;

- за невчасне виконання індивідуальної роботи – 0,5 бала;
- за недостовірність поданої інформації – 0,5 бала;
- за недостатнє розкриття теми – 0,5 бала;
- за відсутність посилань на літературні джерела – 0,5 бала.

Результати поточного контролю рівня знань студентів очної та заочної форм навчання (кількість отриманих балів) обов'язково доводяться викладачем у наприкінці кожного заняття до відома всіх студентів і виставляються в «Журналі обліку поточної успішності та відвідування занять» та є підставою для одержання допуску до підсумкового контролю.

Допуск до підсумкового контролю з кожної навчальної дисципліни становить 60 балів та визначається як сумарна мінімальна кількість балів, яку необхідно набрати студентові для отримання позитивної оцінки «задовільно». При цьому межа незадовільного навчання становить 59 балів.

Засоби діагностики результатів навчання на практичних заняттях

- поточне тестування на практичних заняттях; - опитування та бесіди на практичних заняттях;
- перевірка виписок, тез та конспектів літературних джерел;
- поточні контрольні роботи;

Методичні рекомендації до форм проведення практичних занять.

Практичні заняття проводяться з використанням форм інноваційних технологій: дискусії (групові), з використанням презентаційної доповіді або реферату з елементами дослідницького методу навчання, можуть бути організовані в формі круглого столу, а також пост тесту і активних форм теоретичного і практичного навчання (складання документів, рольова (ділова) гра, рішення задач, коментування відповідей або результатів при вирішенні завдань, оцінка результатів вирішення завдань та інші).

Для вирішення вище означених питань рекомендується:

Форми інноваційних технологій

1. **Дискусія** - форма навчальної роботи, в рамках якої бакалаври

висловлюють свої думки щодо проблеми, заданої викладачем. Проведення дискусій з проблемних питань передбачає написання бакалаврами есе, тез або рефератів із запропонованої тематики.

2. Дискусія групова - метод організації спільної колективної діяльності, що дозволяє в процесі безпосереднього спілкування шляхом логічних доводів впливати на думки, позиції і установки учасників дискусії. Метою дискусії є інтенсивне і продуктивне рішення групової задачі. Метод групової дискусії забезпечує глибоке опрацювання наявною інформацією, можливість висловлювання студентами різних точок зору із заданої викладачем проблеми, тим самим, сприяючи виробленню адекватного в даній ситуації рішення. Метод групової дискусії збільшує залученість учасників у процес цього рішення, що збільшує ймовірність його реалізації. Даний комплекс методів навчання використовується в навчальному процесі при проведенні практичних занять з усіх тем дисципліни.

3. Доповідь (Презентація) - публічне сповіщення, що представляють собою розгорнутий виклад певної теми, питання програми. Доповідь може бути представлена різними учасниками процесу навчання: викладачем, запрошеним експертом, бакалавром, групою бакалаврів. Доповіді спрямовані на більш глибоке вивчення лекційного матеріалу або розгляду питань для додаткового вивчення. Даний метод навчання використовується в навчальному процесі при проведенні практичних занять з усіх тем дисципліни.

4. Інтерактивні методи навчання - методи навчання, при яких сам процес передачі інформації побудований на принципі активної взаємодії викладача і бакалавра. Він передбачає велику активність бакалавра, його творче переосмислення отриманих відомостей. Основні критерії інтерактивної моделі навчання: можливість неформальної дискусії, вільного викладу матеріалу, наявність групових завдань, які вимагають колективних зусиль, ініціативність бакалавра, постійний контроль під час семестру, виконання письмових робіт. Інтерактивні методи включають:

метод презентації, дискусії, методи контролю, метод тестування тощо.

5. Дослідницький метод навчання - організація навчання на основі пошукової, пізнавальної діяльності бакалаврів шляхом постановки викладачем пізнавальних і практичних завдань, що вимагають самостійного творчого рішення. Сутність дослідницького методу навчання обумовлена його функціями. Цей метод організує творчий пошук і застосування знань, він є умовою формування інтересу, потреби у творчій діяльності, в самоосвіті. Основна ідея дослідницького методу навчання полягає у використанні наукового підходу до вирішення тієї чи та іншої навчальної задачі. Робота бакалаврів в цьому випадку будується за логікою проведення класичного наукового дослідження з використанням усіх науково - дослідних методів і прийомів, характерних для діяльності вчених.

Основні етапи організації навчальної діяльності при використанні дослідницького методу:

1. Визначення загальної теми дослідження, предмета і об'єкта дослідження.
2. Виявлення та формулювання загальної проблеми.
3. Формулювання гіпотез.
4. Визначення методів збору і обробки даних у підтвердженні висунутих гіпотез.
5. Збір даних.
6. Обговорення отриманих даних.
7. Перевірка гіпотез.
8. Формулювання понять, узагальнень, висновків.
9. Застосування висновків.

Даний комплекс методів навчання використовується в навчальному процесі при виконанні бакалаврами практичних занять з використанням спеціально розробленого практикуму.

6. Пост-тест - тест на оцінку, що дозволяє перевірити знання студентів з пройдених тем. Даний метод навчання використовується в навчальному

процесі при проведенні тестування з виконанням атестаційного педагогічного вимірювання для оцінки якості знань бакалаврів з дисципліни.

7. Круглий стіл - один з найбільш ефективних способів для обговорення гострих, складних і актуальних на поточний момент питань у сфері логіки, обміну досвідом та творчих ініціатив. Така форма занять дозволяє краще засвоїти матеріал, знайти необхідні рішення в процесі ефективного діалогу на практичному занятті за темами дисципліни (1, 6, 7 теми).

Наукова дискусія є формою навчальної роботи, в рамках якої бакалаврами висловлюють свою думку щодо проблеми, що задана викладачем. Проведення дискусії з проблемних питань передбачає перед початком дискусії написання есе, тез або рефератів із запропонованої тематики.

Есе - жанр філософської, естетичної, літературно-критичної, науково-публіцистичної літератури, що поєднує та підкреслює індивідуальну позицію автора з невимушеним, оригінальним її викладом, орієнтованим на розмовну мову.

Тези - форма запису, що відображає по пунктам основні положення роботи (дослідження), за допомогою якої передається основний зміст. Тези формують коротку систему знань.

Реферат - короткий виклад роботи (дослідження), сутності будь-якого питання.

Перед початком наукової дискусії бакалаври можуть розподілитися по проблемним групах відповідно до тем підготовлених есе (рефертів). Процедура дискусії включає в себе два етапи; 1) виступ бакалавра з доповіддю своєї наукової проблеми; 2) відкрита дискусія представлених проблем. При цьому кожен виступаючий отримує дві оцінки: за презентацію та відповіді на питання. За результатами наукової дискусії складається рейтинг бакалаврів. Протягом дискусії проводяться різні конкурси: на самого активного опонента, на краще питання тощо. В групі, в якій проводиться

наукова дискусія, обирається доповідник, якому доручається узагальнити результати дискусії.

Вимоги до оформлення реферату.

Реферат є роботою, мета якої полягає в з'ясуванні здатності бакалавра до самостійної науково-дослідної роботи, до постановки і вирішення теоретичних проблем і задач, володіння ним науковою методологією та понятійно - категоріальним апаратом, навичками продукування нового знання, репрезентації наукового потенціалу майбутнього вченого. Дана робота, утримуючи в собі елементи конспективного викладу вже опрацьованих положень і позицій та фіксацію теоретичних здобутків науки в тій чи іншій проблемній сфері, разом з тим не може бути простим переказом вже відомого, відкритого, зробленого, а передбачає самостійний аналіз проблематики, критичне опрацювання попереднього знання і власний погляд на ту чи іншу проблему. Фактично, бакалавр отримує можливість продемонструвати свій освітній та теоретико-методологічний рівень, здатність до творчого наукового пошуку, можливість застосовувати власні знання та уміння в практичній діяльності.

При написанні реферату з філософії, логіки можна застосовувати різні варіанти рубрикації. Найбільш поширеною є схема: розділи – підрозділи. Композиційна структура реферату є достатньо довільною і залежить обсягу матеріалу, логіки його викладу, цілей і задач автора. Разом з тим існують загальні вимоги до неї. Так реферат обов'язково має містити такі структурні елементи як:

* Титульна сторінка

* Зміст

* Вступ.

* Основна частина – виклад змісту теми: (розділи, підрозділи). Найбільш поширеним є варіант: два розділи з двома чи трьома підрозділами.

* Висновки.

* Перелік використаної літератури.

За відсутності зазначених елементів в рефераті він може бути повернений на доопрацювання.

Основні структурні елементи реферату

Зміст.

Зміст, або план реферату відкриває наступну за титулом сторінку роботи, яка нумерується цифрою “2”. За вимогами титул роботи не нумерується. В плані реферату мають бути зазначені назви частин роботи (підрозділів чи параграфів) з нумерацією початкової і кінцевої сторінок частини тексту. Заголовки (назви) частин, зазначені в плані, дублюються в тексті реферату. Назви розділів виділяються напівжирним шрифтом.

Зміст реферату друкується на одній сторінці. Більше на цій сторінці нічого не друкується. Її частина залишається порожньою.

Вступ.

Вступ (або вступна частина реферату) – один із найважливіших елементів структури даної роботи. Незважаючи на те, що його форма довільна, він також має утримувати в собі наступні позиції:

Постановка і обґрунтування вибору теми.

Оцінка її актуальності та значущості в полі загально філософських та наукових проблем.

Ступінь її наукового опрацювання та розробленості в літературі.

Формулювання мети і задач реферату.

Визначення предмету і об'єкту дослідження.

Способи та методи дослідження, які планує використовувати автор.

Вступ до реферату займає від 2 до 3 сторінок загального обсягу реферату. В тексті вступу напівжирним шрифтом виділяються основні елементи: актуальність і обґрунтування теми, мета, задачі дослідження тощо. Перша сторінка вступу до реферату має порядковий номер «3» в загальній нумерації сторінок.

Основна частина реферату.

Найбільш складним етапом підготовки реферату з філософії є написання основної частини – власне, сам процес розкриття обраної теми, вирішення задач, поставлених автором і отримання самостійних наукових результатів. Саме тут студент має продемонструвати рівень своєї теоретичної та методологічної підготовки, здатність до аналізу і синтезу наукового матеріалу, вміння узагальнювати інформацію, виводити нові конструктивні положення та підводити

підсумки проробленої роботи. Це вимагає від бакалавра володіння широким масивом інформації по темі реферату, вільного орієнтування в проблематиці, знання основних аспектів і специфіки тих питань, які постають перед автором даної роботи.

Наступною позицією, яку необхідно враховувати при написанні наукового тексту є вимога послідовного, логічного викладу матеріалу. Іншими словами – дотримання основних законів логіки – передусім закону тотожності, який вимагає, щоб в межах одного розмірковування предмет думки залишався

незмінним (тотожнім початковому). Іноді бувають випадки порушення цього закону – підміни тези, коли на початку речення мова йде про одне, а в кінці – зовсім про інше. Тоді втрачається послідовна логіка викладу і текст дуже важко сприймати. Також важливим є дотримання закону протиріччя, який вимагає, щоб певна думка, вислів, речення не можуть мати внутрішнього протиріччя, або суперечити один одному, і закону виключного третього, згідно з яким при наявності двох положень, що суперечать або взаємно виключають один одного, не може бути третього положення, яке б узгоджувало б перші два. Простіше кажучи, не може біле бути водночас чорним і навпаки, або трохи білим, чи трохи чорним.

Разом з логічністю і послідовністю у викладі матеріалу реферату також увагу треба звернути на, мабуть, найважливішу вимогу, яка висувається до такого роду текстів. А саме – наявність достатньої, чіткої і переконливої аргументації в процесі викладу власних ідей та положень (в логіці це називається законом достатньої підстави). Будь-яка авторська думка чи позиція має право на існування, але вона буде сприйнята і оцінена науковим співтовариством лише в разі належного її теоретичного обґрунтування і аргументованого доведення.

Традиційно перший розділ роботи є своєрідним введенням в проблему, яка є основною в розробці теми реферату. Тут виявляються основні, вузлові аспекти проблематики, аналізуються теоретичні засади і основні підходи до її вирішення, подається ретроспектива поглядів на неї теоретиків і практиків минулого і сучасності, іноді розкривається понятійно-категоріальний апарат, який буде використовуватись автором в подальшому. В свою чергу у другому розділі

розкривається тема, вирішуються основні дослідницькі задачі і узагальнюються результати дослідження. Така модель компоновання основної частини реферату є найбільш продуктивною для якісного і

грунтовного опрацювання обраної теми.

Висновки

Специфіка наукової діяльності передбачає не тільки розробку і аналіз дослідником тої або іншої теми чи проблематики, а й вміння узагальнювати результати власного дослідження і підводити підсумки роботи. Проблема, що постає перед бакалавром наприкінці написання тексту реферату, полягає в необхідності короткого і чіткого резюмування викладеного в основній частині, презентації результатів власної роботи.

Перелік (список) використаної літератури.

Останнім етапом написання реферату з філософії є впорядкування списку (переліку) використаної літератури.

Основні варіанти побудови бібліографічного списку:

1. За алфавітом (авторів)
2. За номерами посилань на джерела в тексті

Перелік використаної літератури має налічувати не менше 10 позицій.

Реферати до складання іспиту з філософії та методології науки пишуться обсягом 15 – 20 сторінок друкованого комп'ютерного тексту на форматі А4. Шрифт реферату – TimesNewRoman, кегль 14, полуторний інтервал друку (30 рядків на сторінці, приблизно 1800 знаків).

Реферат має відображати здатність бакалавра використовувати набуті знання із філософської методології у вирішенні власних наукових проблем, тому тема визначається індивідуально кожним із викладачем.

Методичні вказівки з написання есе

Есе - жанр філософської, естетичної, літературно-критичної, художньої,

науково- публіцистичної літератури, що поєднує і підкреслює індивідуальну позицію автора з невимушеним, оригінальним викладом, орієнтованим на розмовну мову. Основна мета написання науково-публіцистичного есе - висловити особисту точку зору автора на конкретну проблему, виклавши при цьому її гранично чітко і коротко; показати власну позицію автора. Науково-публіцистичне есе характеризують такі особливості:

1. Відбивається особиста точка зору автора з конкретного питання або проблеми, при цьому чітко показується власна позиція.

2. Передбачається вільний, оригінальний виклад тексту есе.

3. Есе готується в стилі близькому до розмовної мови, що характеризується вільним лексичним складом мови, образністю й афористичністю.

4. Дослідження не повинно претендувати на занадто глибокий аналіз, досить обмежитися міркуваннями, яскравими враженнями.

5. При підготовці есе важливий не великий обсяг, а конкретність теми дослідження.

6. Стиль есе характеризується невимушеним, своєрідним, оригінальним, образним викладом думки.

7. Від інших форм наукового дослідження есе відрізняється особливий синтаксис: наявність неповних речень, крапок тощо.

8. Дослідження не вимагає викладу концепції, а тільки власного враження про неї, умовиводів, висновків автора.

Структура есе передбачає наступне.

1. Невеликий обсяг: 10 - 15 сторінок.

2. Відповідність задумам автора обраної ним форми. На початку роботи вказується тема есе.

4. Актуальність теми підкреслюється особистою позицією автора, яка в даному випадку за визначенням є актуальною.

5. Невеликі (у вільній формі) вступна і заключна частини, які необхідні для визначення цілей і позицій автора, його висновків.

6. Список літератури може бути представлений у вільній формі.

7. Використання схем, діаграм, таблиць, розрахунків, що ілюструють основні висновки автора.

8. Демонстрація власної позиції автора (виклад позицій інших авторів може бути гранично коротким, але має відчуватися знання автором цих позицій).

9. Посилання на використану літературу.

10. Наявність в роботі елементів прихованого діалогу, полеміки з оппонентами тощо.

11. Вільна композиція, яка повинна тільки підкреслювати глибокі знання і переконання автора за обраною ним темою.